

Дворняк Галина Станіславівна
*Головний спеціаліст бюджетного відділу
фінансового управління Бережанської РДА*

ПРАГМАТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Перспективою України в умовах розвитку суспільних відносин є входження в європейські структури, що зобов'язує дотримуватися відповідних стандартів у найважливіших галузях, в тому числі і в сфері соціального захисту. Актуальність проблеми соціального захисту присутня у всіх країн світу, тому що в кожній країні проживають люди похилого віку, інваліди, багатодітні сім'ї, безробітні, які потребують соціальної допомоги. В Україні, у зв'язку із погіршенням фінансового стану більшості громадян, політичною, економічною кризами зростає кількість осіб, яким необхідна державна підтримка.

Розвиток суспільних та фінансових відносин призвели до виокремлення соціального захисту населення у важливу фінансову складову, що стало одним із дієвих інструментів стимулювання людського капіталу. У статті 46 Конституції України проголошується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загально-обов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Вагоме значення для забезпечення видатків місцевих бюджетів мають вивчення та аналіз наукових напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених.

Всі витрати повинні відповідати доходам, жодна нова витрата не може бути призначена перш ніж буде знайдено їй відповідне дохідне джерело.

Формування видатків місцевих бюджетів відбувається шляхом закріплення за органами державної влади та місцевого самоврядування видаткових функцій. У науці сформовано твердження, що у фінансовому господарстві не доходи, а витрати мають вирішальне значення. Приватне господарство не може витратити більше, ніж у нього буде доходів. Результатом розмежування видаткових повноважень є розподіл між ними тих функцій, які будуть належним чином виконуватися. Тому в рамках загальних функцій сутність бюджету полягає в таких специфічних функціях:

забезпечення дохідними джерелами органів державної влади для виконання витратних повноважень;

фінансування функціональних обов'язків органів державної влади;

контрольно-регулюючій функції.

Соціальний захист та соціальне забезпечення передбачає фінансування державних програм соціального забезпечення: притулки для дітей, територіальні центри і відділення соціальної допомоги вдома, центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів та професійної реабілітації інвалідів, виплати грошової компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, а також програми соціального захисту: допомога сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасова державна допомога дітям, додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг, пільги окремим категоріям громадян; державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян, районні та міські програми і заходи в реалізації державної політики щодо дітей, молоді, жінок, сім'ї.

У Бережанському районі Тернопільської області за 2018 рік на утримання установ, здійснення заходів та забезпечення виплати державної допомоги, пільг, субсидій та інших соціальних виплат в цілому спрямовано 186761 тис.

грн., в тому числі з загального фонду – 182675 тис. грн., спеціального – 4086 тис. грн. Із загальної суми видатків – 182371 тис. грн. становлять видатки, що здійснюються за рахунок соціальних субвенцій з державного бюджету, а 303 тис. грн. – видатки місцевих бюджетів.

Аналізуючи видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення у розрізі складових бюджетів, можна відзначити, що кошти загального фонду як державного, так і місцевих бюджетів відіграють вирішальну роль. Дослідження складу і структури видатків бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення (табл. 1) дає підстави констатувати, що у 2016-2018 роках серед видатків державного бюджету України переважали видатки на надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, тимчасової допомоги – частка становила у 2017 році 82,27% і зросла на 5,62% до 87,89% у 2018 році.

Таблиця 1

Виконання запланованих видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення по Бережанському району Тернопільської області за 2016-2018 рр., %

Видатки	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Пільги на оплату житлово-комунальних послуг	-	100,0	100,00
Субсидії населенню на оплату житлово-комунальних послуг	100,0	100,0	99,97
Пільги на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу	-	100,0	74,90
Субсидії населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу	100,0	100,0	95,62
Пільги окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку		99,22	100,00
Допомога у зв'язку з вагітністю і пологами	100,0	88,03	81,00
Допомога при усиновленні дитини	-	-	100,00
Допомога при народженні дитини	100,0	98,14	99,96
Допомога дітям, над якими встановлено опіку чи піклування	100,0	99,25	91,27
Допомога самотнім матерям	100,0	97,81	99,89
Тимчасова державна допомога	100,0	94,76	43,17
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	100,0	97,95	99,99
Державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю	100,0	99,14	99,87

Продовження таблиці 1

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, ДСД	-	-	100,00
Допомога по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу	99,93	97,06	99,88
Тимчасова державна соціальна допомога непрацюючій особі, яка досягла пенсійного віку, але не набула права на пенсію	-	-	69,77
Щомісячна компенсація непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за інвалідами та людьми похилого віку	-	-	99,70
Соціальні послуги за місцем проживання громадян, які не здатні до самообслуговування	100,0	99,85	99,99
Соціальні гарантії фізичним особам	98,77	100,0	99,95
Фінансова підтримка громадським організаціям ветеранів і осіб з інвалідністю	100,0	48,86	91,60
Державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	83,51	99,34	70,35
Інші заходи у сфері соціального захисту і соцзабезпечення	71,57	99,10	99,77
Надання інших пільг ветеранам	100,0	100,0	-
Всього по бюджету	99,85	99,34	99,47

Також, важливими видатками є державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» по Бережанському УСЗН.

Аналіз практики здійснення соціальних видатків бюджету дає підстави зробити висновок, що доцільним є подальший розвиток положень щодо бюджетного, податкового, страхового, кредитного механізмів системи соціального захисту. Проблематику фінансового забезпечення системи соціального захисту населення слід вирішувати з урахуванням макроекономічних тенденцій, демографічних змін та інших чинників. Розроблені державні програми мають сприяти розвитку економіки та піднесенню рівня життя населення.